

MARITIME SMÅARTIKLER

SKIBSKLOKKEN FRA FREGATTEN „CONSTANTIA MARIA“

Blandt de mange henvendelser og forespørgsler, som Søfartsmuseet næsten daglig modtager fra udlandet, kom der i sommeren 1971 et brev, der i særlig grad satte sindene i bevægelse.

Det var en venlig engelsk dame, Miss Hilary Gorman, der gjorde opmærksom på, at der i hendes afdøde fars samling i Exeter befandt sig en skibsklokke med påskriften: „Constantia Maria/ af/ Kjøbenhavn/ Capitain P. Holbech. 1801“, og spurgte, om vi ud fra disse oplysninger kunne sige noget om klokkens historie samt anslå dens omtrentlige værdi ved et eventuelt salg.

Både skibet og skipperens navn var os særdeles velkendte. En farvelagt tegning af „Constantia Maria“ er ophængt (i kopi) i udstillingen sammen med et oliemalet portræt af kaptajnen Peter Nielsen Holbech, malet af dennes søn Niels Peter Holbech. Da samtidig en rig tradition om kaptajnen og hans usædvanlige hustru, der i vanskelige situationer overtog rattet, er publiceret af en efterkommer, var det lille kulturmønster allerede tidligere forekommet så spændende, at det var kendt værdigt til publicering i Handels- og Søfartsmuseets årbog 1944. En vurdering af genstandes værdi i penge indlader museet sig af princip aldrig på.

Den engelske familie blev begejstrede over klokkens historie og syntes absolut, at den skulle hjem til Danmark. Man fik klokken vurderet hos vore

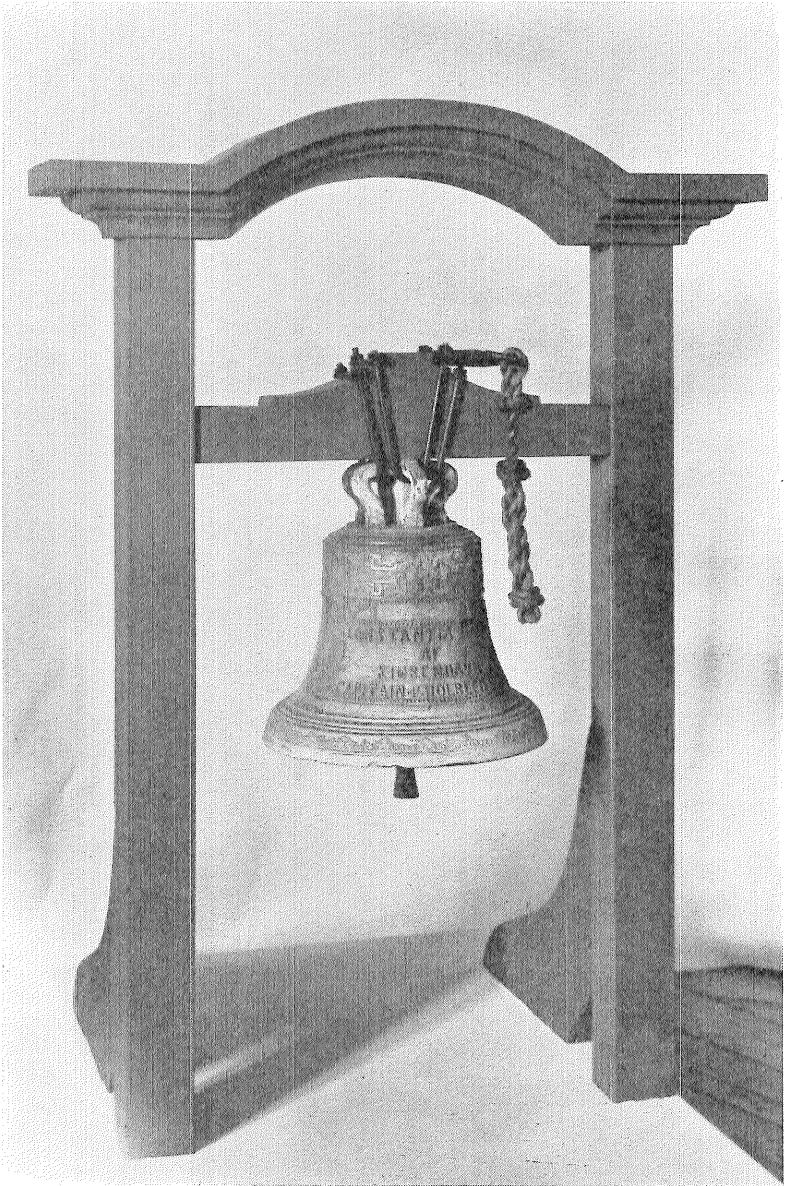
→

Skibsklokke fra den københavnske fregat „Constantia Maria“. Skibet blev opbragt af englænderne i 1808 på hjemrejse fra Ostindien og taget som prise. I 1971 kom klokken tilbage fra England og er nu ophængt på Søfartsmuseet.

Ship's bell from the frigate "Constantia Maria" of Copenhagen. It was taken as a prize by the English on the way back from East-India in 1808. In 1971 the bell came back from England and now belongs to the Danish Maritime Museum.

På bagsiden af klokken er Jahves navn i en sol, på forsiden læses: Constantia Maria af Kjøbenhavn — Capitain P. Holbech, 1801.

The reverse of the bell shows Jehovah's name in the sun. On the front the inscription: Constantia Maria of Copenhagen. Capt. P. Holbech, 1801.

engelske kolleger, og efter at Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner havde bevilliget den meget rimelige købssum og efter en omfattende korrespondance med speditorer og toldvæsen ankom klokken til Kronborg velemballeret i en stor trækasse.

Klokken er den ældste danske skibsklokke i museet, den er 42 cm høj og minder i sin form om en lille kirkeklokke, ligesom den er udført i klokke-metal, d.v.s. en legering af kobber og tin. På forsiden står i relief den tidligere citerede tekst, og på bagsiden i strålekrans er Jahves navn i hebraiske bogstaver. Foroven og forneden langs slagringen er den rigt smykket med antikiserende borter og knækbånd i relief, alt støbt i een proces i den ældgamle *à cire perdue* teknik. Der er ingen fabriks- eller mestermærker at finde på den.

Det er et usædvanligt træk, at skipperens navn står på skibsklokken, endda er støbt på den. Man kunne gætte på, at skipperen havde større interesser i skibet, end det normalt var tilfældet. Her kommer arkivalierne os til hjælp. Bygningen af fregatten „Constantia Maria“ blev påbegyndt i Flensborg år 1800, samme år som Holbech blev gift med Maria, datter af en flensborgsk storkøbmand Thaysen. 1801 var skibet færdigt med P. N. Holbech og Peter Thaysens enke (hans svigermor?) som redere. Skibet blev hjemskrevet i København, og her tog Holbech borgerbrev som skipper 28. september 1801. Den første mandskabsrulle for „Constantia Maria“ er dateret 6. oktober 1801. Skibet havde skiftende redere, men samme skipper. Fra 1801 til 1807 førte P. N. Holbech sin fregat over havene, hovedsagelig til Kina og Ostindien. Da han på den sidste hjemrejse i 1807 på Isle de France i den bengalske havbugt hørte om englænderkrigen, ænsede han ikke advarslerne men fortsatte. Fregatten blev beslaglagt først af englænderne, derpå af franskmændene, så af englænderne igen, der førte skibet til Dover, hvor det blev prisedømt, d.v.s. erklæret for at være lovligt krigsbytte. Skipperen og hans familie, der var med om bord, blev taget som krigsfanger og holdt internerede i England i to år.

På C. Butty's akvarel af skibet synes klokken at hænge i en enarmet galge, men billedet er for utydeligt til at kunne tjene som forlæg, og vi valgte derfor at lade klokken, der er forsynet med krone, ophænge i en rødmalet galgeport af den for datiden så gængse type. Museets konservator Chr. Nielsen stod her for det praktiske arrangement. Nu hænger klokken fra „Constantia Maria“ i Søfartsmuseet ved siden af billedet af skibet og dets kaptajn.

Hanne Poulsen

KALK OG DISK FRA ASIATISK KOMPAGNI

Søfartsmuseets nyeste større erhvervelse er et altersæt i sølv bestående af kalk og disk, der har været brugt ombord på et af Asiatisk kompagnis skibe. Ved kompagniets opløsning i 1840 blev det skænket til Domhuskapellet i København, hvorfra det senere kom til Vestre Fængsels kirke. Museets ønske om

Altersæt fra 1781-82, der har været brugt ombord på Asiatisk Kompagnis skibe. Bemærk kompagniets monogram, det sammenslyngede DAC, foran på kalkens fod.

Chalice and paten used on board the ships of the Danish Asiatic Company (DAC). They were made in 1781-82 by the silversmith Jonas Heinrich Jonassen of Copenhagen. When the Company was dissolved they were given, in 1840, to a prison church in Copenhagen, but have now been placed in the Danish Maritime Museum.

at erhverve sættet blev modtaget af fængslets myndigheder og fængslets præster med stor velvilje; man var villig til at udlevere genstandene mod, at museet ydede et nyt altersæt som erstatning. Allerede museumsdirektør Knud Klem var i sin tid klar over, at sættet fandtes, og derfor var det ham en særlig glæde som formand for Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner at bekoste udførelsen af et nyt altersæt med særkalke til fængselskirken ved kunstnerparret Helga og Bent Exner. Overdragelsen til museet af den gamle kalk og disk fandt sted ved en gudstjeneste i fængselskirken, hvorunder Københavns biskop W. Westergaard Madsen indviede det nye sæt.

Kalken er 22,5 cm høj. Bægeret er glat, hvorimod den hvælvede fod og stilkens vulst er svajknækkede. Disken er ret lille, 15 cm i diam. og er i helt glat arbejde, kun forsynet med et indgraveret konsekrationsskors. Begge stykker har kompagniets monogram DAC i prikpunsllet skrift. Stemplerne på kalken viser, at den er forarbejdet i København 1781 i vædderens tegn, d.v.s. 20/3-20/4. Guldsmedens initialer er HJ = Jonas Henrich Jonassen, der fik borgerskab i København 1750 og døde 1791. Guardainen Fabricius' store F garanterer sølvets lødighed. Disken har kun mesterstempel, endda gentaget fire gange: HJ 82. Både kalk og disk bærer på undersiden inskriptionen: Skjenket til Domhuuscapellet 1840 af danske asiatiske Compagnie.

Direktionen for Asiatick kompagni lagde stor vægt på den gejstlige betjening af skibenes officerer og det menige mandskab. Den medsendte præst holdt sin første prædiken ved togtets begyndelse, for at dette skulle ske i Jesu navn. Præstens daglige arbejde ombord bestod i at holde morgen- og aftenbøn, tilse de syge, begrave de døde, formane de ugudelige, læse med skibsdrengene og holde konfirmation. De unge blev offentligt overhørt på skansen. Hver søn- og helligdag skulle der holdes gudstjeneste med prædiken, trosbekendelse og de faste salmer, ganske som på land. I den anordnede bøn efter prædikenen skulle der efter kongehuset bedes for kompagniets direktører og interessenter, for skibenes lykkelige fart og negotie, i særdeleshed for det pågældende skib.

Gudstjenesterne har vel mest fundet sted på dækket, hvorimod skriftemål og altergang skete i kahytten. Nadvergæsterne skulle have bevis fra det sted, de sidst havde været til alters, og møde til skrifte dagen før de kunne modtage alterets sakramente i form af brød og vin. (En oblatæske til brødet ville kunne komplettere museets nyerhvervelse).

Guldsmed Jonassen udførte kompagniets bestilling i 1781, der var et godt år for kompagniet. Danmarks neutralitetspolitik begunstigede handelen, og det øjeblikkelige behov for skibe var stort. Kompagniet fik overladt orlogsfregatterne „Mars“ og „Disco“, og da det viste sig ikke at være tilstrækkeligt, fik man også det endnu større orlogsskib „Prinsesse Sofie Magdalena“ mod at bekoste en nybygning til flåden. Det følgende år skulle yderligere bringe held til kompagniet. Seks af kompagniets skibe forlod i 1782 Københavns red, de to med Indien, de fire med Kina som mål; blandt de sidste var den nyerhvervede fregat „Prinsesse Sofie Magdalena“. Kinafarerne havde langt den største besætning, helt op til 160 mand. Skibene blev bemanded og udrustet til hvert

enkelt togt. Præsten fik således alterkarrene overladt sammen med bl. a. det nødvendige antal katekismer til skibsdrengene. Måske har man ved de mange afgangene i 1782 manglet et altersæt, ligesom det er muligt, at man netop under en højkonjunktur kunne tænke på at erstatte et ældre, måske lidt bulet og skrattet sæt med et nyt og mere vægtigt.

Den florisante periode var kun kortvarig. I 1783 sluttedes våbenstilstand mellem England og de kontinentale handelsmagter, vilkårene blev hårdere, priserne faldt og den ene store fallit fulgte den anden.

På museet er det tanken at udstille kalk og disk sammen med bibel og andagtsbøger, som allerede er i museets eje, for at illustrere emnet sømandsreligiøsitet. Dette begreb, hvis baggrund Kingo bedre end nogen anden har kunnet illustrere ved det lille vers:

Du ved vor skibe-planke
er næp' tre fingre bred
som havets bølger banke
med vold og fyrighed:
Så lidt og er
imellem dødsens hule
og os som stormens kule
med magt igennemskær.

Hanne Poulsen

DA EN DANSK-PORTUGISISK EKSPEDITION FANDT AMERIKA FOR 500 ÅR SIDEN

Sandsynligvis kan Danmark i disse år, måske i 1973, fejre et ret ekseptionelt jubilæum, nemlig 500-året for en ekspedition, som Christian I i samarbejde med den portugisiske konge udsendte mod vest for at finde vejen til Asien, men som i stedet for opdagede Amerika.

Længe før historisk tid har Østens varer nået Europa ad besværlige handelsveje, især ad den bekendte silkevej gennem Asiens ørkner og bjerge, eller ad krydderiruten over det Indiske hav og videre gennem Arabien. Faren og omkostningerne var utrolig store, men de begærede luksusvarer kunne afsættes på det europæiske marked trods den enorme pris, der forlangtes for dem. En stor hindring var det, at araberne senere kunne spærre handelsvejene, og selv om italienernes handelssnilde stadig formåede at skaffe varerne frem, var det dog uundgåeligt, at der i aftagerlandene måtte opstå et voksende ønske om at komme direkte i forbindelse med producenterne i Østens ikke helt ukendte eventyrlande, især Kina, Indien og Molukkerne. Specielt portugiserne, som var nogle af middelalderens mest dristige søfarere, satte et målbevidst arbejde ind på at løse denne opgave. En stor del af 1400-tallets historie må ses på baggrund af denne idé, parret med et idealistisk ønske om samtidig at udbrede

den kristne tro. Den navnkundige portugisiske prins eller infante *Henrik Søfareren* (Dom Enrique el Navegador) opstillede et langsigtet arbejdsprogram og sendte fra 1415 den ene ekspedition sydpå langs Afrikas vestkyst efter den anden – hver kom et lille stykke længere end den foregående. Angsten for ukendte farer var levende: hvad ville der f. eks. ske under ækvators hede: ville skibene brænde op og søfolkene med dem? hvilke havuhyrer truede undervejs? osv. Stor forsigtighed blev iagttaget, og det tog da også 70–80 år, inden Afrikas sydspids var nået og det sidste store hop til Indien kunne voves. Rejserne gik ofte imod de naturgivne forhold; det varede således længe, inden man nåede en klar opfattelse af passatvindsystemerne, der syd for ækvator gav konstant modvind for de skibe, som langsomt følte sig frem langs kysten. Først på et sent tidspunkt blev man klar over, at man ved at tage en langt vestligere kurs kunne få stadig modvind.

På forbjergtet *Sagres* i Algarve, den sydligste provins af Portugal, hvorover prinsen var guvernør, samlede han et forsker-team af navigatører, geografer og astronomer, et maritimt akademi, som samlede og bearbejdede oplysningerne fra togterne, tegnede søkort, opstillede nautiske tabeller, oplærte navigatører, alt sammen for at forberede de følgende ekspeditioner. Det videnskabelige og praktiske arbejde, der blev gjort her, må vække vor store beundring.

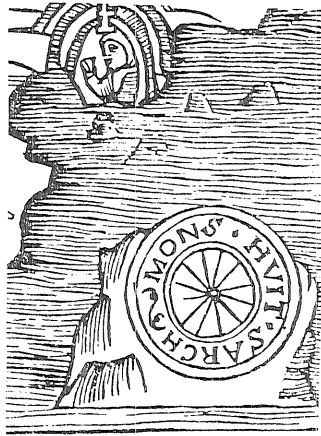
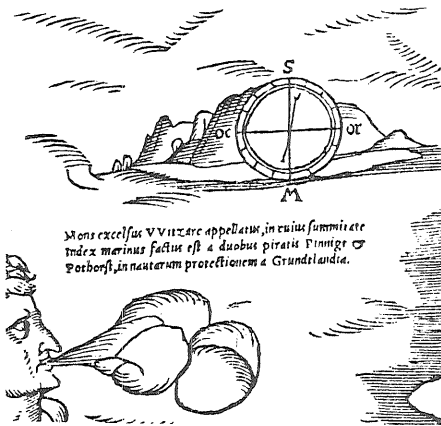
Arbejdsopgaverne var så store, at Portugal, der var et folkefattigt land, ikke kunne overkomme det hele. Henrik har uden tvivl inviteret andre søfarende lande i Europa til at sende deltagere til ekspeditionerne. Helt tilfældigt hører vi således om en dansk mand *Vallarte* (vel = Vollert), som i 1448 havde fået det ærefulde hverv betroet at lede en portugisisk ekspedition til egnene omkring Senegal, hvor han blev fanget eller dræbt af de indfødte. 1461 dukker en af Christian I's unge hoffolk op, persevanten (nærmest = herold) *Lolland*, som i 1450'erne havde kæmpet tappert i den portugisiske hær i Marokko mod muhamedanerne og blev slået til ridder. Dette korstog er tydeligt nok også et forsøg på at sikre Afrika-kysten i forbindelse med ekspeditionerne. Lolland vendte hjem i god behold, forsynet med et kongeligt anbefalingsbrev.

Henrik Søfareren døde i 1460, men hans nevø *Affonso V*, der var konge over Portugal, havde arvet hans interesser og fortsatte hans linje lige så målbevidst.

Der var to veje at gå: først og fremmest den langsommelige, men forholdsvis sikre vej at famle sig frem sydpå langs Afrikas vestkyst, som man var begyndt med; men efterhånden dæmrede det hos nogle, at man måske med held kunne prøve den dristige, mere farlige og i høj grad uvisse måde at stikke tværs over havet mod vest for at komme direkte til Asien. Det var den vej, Kolumbus senere skulle sejle. Forskergruppen på Sagres vidste udmærket, at jorden var en kugle, men ingen havde nogen anelse om, at der lå et Amerika mellem Europa og Asien.

Mens de portugisiske ekspeditioner fremdeles koncentrerede sig om Afrika-

To af Olaus Magnus' forskellige afbildninger i træsnit af den af Pining og Pothorst indhuggede kompasrose på bjerget Hvidsærk ved Grønland, t. v. fra nytrykket af hans *Carta Marina* (Hieron. Gourmont, Paris 1548), t. h. fra *Historia de gentibus septentrionalibus* (Rom 1555).

Two different versions of woodcuts of the compass which the leaders of the Danish-Portuguese expedition 1473, Didrik Pining and Hans Pothorst, had carved into Mount Hvidsærk (White Shirt) on the coast of Greenland. Both by Olaus Magnus, 1548 and 1555.

Very likely the expedition also reached Labrador and New Foundland.

ruten, synes det, som om kong Affonso kan have opfordret sin kollega Christian I, kongen over det store rige Danmark-Norge med de vidtstrakte nordlige farvande, til at prøve den anden metode ved at sende en ekspedition vestpå for at forsøge et fremstød mod Asien, specielt Kina. Ved at føje ham har Christian I måske villet slå to fluer med ét smæk, idet han har håbet på, at ekspeditionen kunne genfinde de nordbobygder i Grønland, man så længe ikke havde haft nær kontakt med.

At en sådan ekspedition virkelig fandt sted, er sikkert nok. Men desværre er der i hvert fald ikke endnu fundet spor af den eller de officielle rapporter herom, som sikkert er blevet afgivet. Sådanne beretninger var selvfølgelig af statsgrunde top-secret-stemplede, selvom deltagerne ikke kunne forhindres i at give deres private version af oplevelser undervejs til bedste for interesserede, – og man må regne med, at datiden var særdeles nysgerrig efter at høre om opdagelsesrejser. Fra forskellige samtidige og senere nedskrevne spredte oplysninger, fra tekster på søkort og glober o. lign. kilder er det lykkedes at samle så meget stof sammen derom, at ekspeditionens historie i løse træk kan skitseres, omend med mange dunkle punkter. Det er specielt overbibliotekar,

dr. phil. *Sofus Larsen* (1855–1938), der har udfoldet et stort og spændende detektivarbejde for at samle de spredte brikker til et mønster. Her er i det store og hele hans argumentation lagt til grund, suppleret med senere fremkommet materiale. Det kan dog ikke skjules, at der har været stærk uenighed blandt forskerne om rigtigheden heraf.

Ledere af ekspeditionen skal kongens to „skibherrer“ („admiraler“) *Didrik Pining* og *Hans Pothorst* have været. De to „søhaner“ skulle blive nære fæller og kammerater; i kongens tjeneste optrådte de sammen i de kommende mange år som dristige kapere, der opsnappede engelske, hanseatiske og andre skibe, som trods kongens forbud handlede på Island. De kaldes af deres fjender ligefrem sørovere, uden at man fra dansk side velsagtens har opfattet dem som sådanne. Dristige og barske eventyrere af den type har uden tvivl været velegnede, når kongens rettigheder i de nordlige have skulle hævdes. Pining synes at være kommet fra en nordtysk patricierslægt i Hildesheim. Han var måske allerede i begyndelsen af 1470'erne foged over en del af Island; senere blev han foged over hele øen. I 1490 blev han lensmand på Vardøhus i Nordnorge. Han døde 1491.

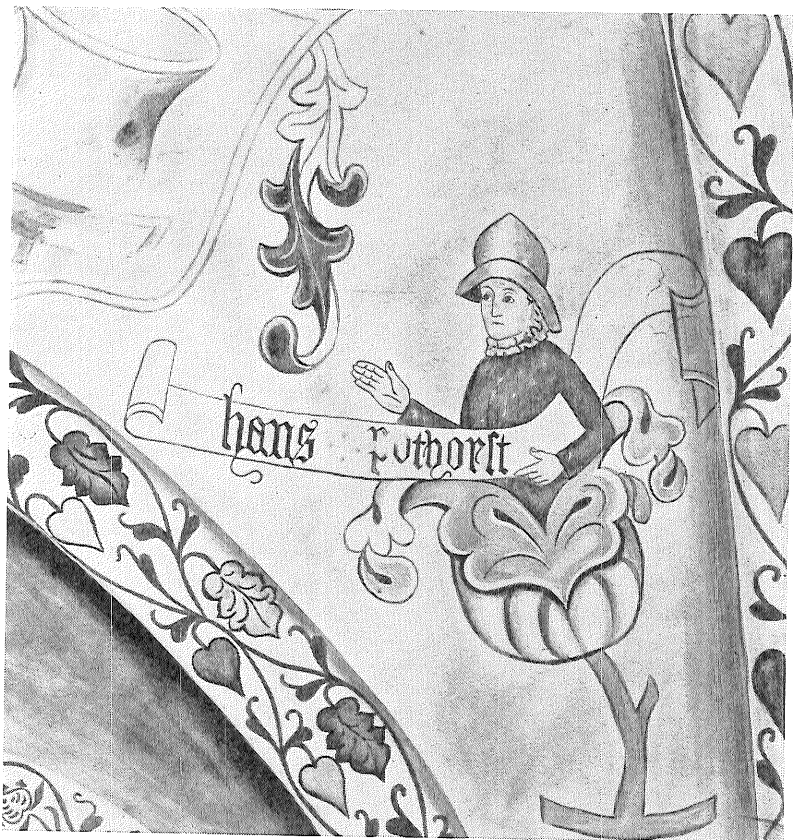
Pothorst var efter navnet at dømme rimeligvis også af nordtysk afstamning. Han synes at have været Pinings næstkommanderende her som på deres senere kapertogter.

De to skibherrer var næppe særlig kyndige i navigation, men var ekspeditionsledere. Som „pilot“, dvs. praktisk navigatør eller kaptajn, deltog efter alt at dømme nordmanden *Johannes Scolvus*, eller Jón Skolp. Den portugisiske konges repræsentant eller observatør ombord var med stor sandsynlighed *João Vaz Cortereal*.

Ekspeditionen er muligvis udgået fra Norge. Vi kan ikke vide, hvor mange skibe der deltog i den, ejheller om mandskabet hovedsagelig var norsk eller dansk. For finansieringen må vel portugiserne have stået.

Efter et længere ophold på Island drog man mod vest og kom til den grønlandske østkyst, formentlig ved egnen omkring Angmagssalik. Her led flåden øjensynlig et mindre skibbrud under en storm. Eskimoerne kom ud til dem i kajaker og ville angribe dem. Deltagerne gik i land, betragtede eskimoernes skindtelte og jordhytter og iagttog deres liv og skikke. De fandt mængder af drivtømmer. Ekspeditionslederne lod indhugge et kompas på bjerget Hvidsærk (= Hvidskjorte), sikkert et iøjnefaldende anduvningsmærke, som vi ikke mere kan identificere. Sådanne kompasser på klipper har vi flere vidnesbyrd om fra sam- og eftertiden. Måske har det været et sømærke eller et pejlemærke (et sted nævnes det som en båke), måske har det været et tegn på, at landet var taget i besiddelse for den danske konge. Vi kan ikke sige det med bestemthed, og den svenske kulturhistoriker, ærkebisp Olaus Magnus' afbildninger og beskrivelser af det på sit *Carta Marina* 1539 og i sit berømte værk *Historia de gentibus septentrionalibus* (de nordiske folks historie) 1555 er desværre upræcise og forskellige.

Fra Hvidsærk må ekspeditionen – eller i hvert fald en del af den – have

Hans Pothorst som han nu ses portrætteret på en af hvælvingerne i St. Marie kirke i Helsingør. Desværre var det oprindelige kalkmaleri fra ca. 1480–90 så medtaget, at ansigtstrækkene på den barske „skibherre“ var ukendelige, da det blev opmalet. T. v. Pothorsts våbenskjold med en potte. Kopi på Handels- og Søfartsmuseet.

Portrait of “admiral” Hans Pothorst in the Church of Our Lady in Helsingør. The original fresco from about 1480–90 was so damaged that the features could not be reconstructed correctly.

sat kursen sydpå rundt Kap Farvel og derfra styret mod vest, hvor den måske med Vestgrønlandstrømmen er ført til Hudsonstrædet (uden at have haft kontakt med nordbobygderne), og derfra med Labradorstrømmen sydpå langs Labradors og New Foundlands kyster og er kommet ned til St. Lawrencebugtens

isfri munding. Det var disse lande, som portugiserne senere betegnede som *terra do bacalhao* (klipfiskelandet). Man traf undervejs nogle folk, som kaldtes *quij*, rimeligvis eskimostammer, men ellers nævnes der intet om ekspeditionens oplevelser her, ej heller om dens hjemfart.

Deltagerne i ekspeditionen kan næppe have haft nogen anelse om, at de her genopdagede det gamle *Vinland*, som vikingerne havde besøgt 500 år tidligere. Vi ved heller ikke, om de var klar over betydningen af deres opdagelse. Måske troede de, at det blot var nordlige, uinteressante egne, der på en eller anden måde hørte til Grønland. Man tør vel antage, at hvis de havde haft en fornemmelse af, at de havde nået det Asien, de ledte efter, ville portugiserne have sendt nye ekspeditioner mod vest og have opgivet den møjsommelige vej syd om Afrika.

Af største interesse er det at få fastslået, hvornår denne rejse fandt sted. Hertil har vi to holdepunkter. I begyndelsen af 1474 blev vicekongedømmet over halvdelen af den lille ø Terceira i Açorerne overdraget til den omtalte Cortereal som en belønning fra den portugisiske konge. Han må da være kommet velbeholden hjem. Og da Pothorst, som det fremgår af en senere funden kvittering, indtil 1. juli 1473 var i hamborgsk tjeneste som kaper, må tidspunktet have været *sommeren 1473*.

Sofus Larsen kendte ikke denne kvittering, hvorfor han satte rejsen til sommeren 1472 eller 1473. Spørgsmålet er så, om en ekspedition som den omtalte, selv om alle forberedelserne måtte være truffet forinden, virkelig kunne foretages i løbet af de resterende sommer- og efterårsmåneder i 1473. Modstanderne af Sofus Larsens teorier mener nej, og det må siges, at tiden ville være yderst knap. Til sammenligning kan anføres, at da Jens Munk i 1619 sejlede ud for at finde nordvestpassagen, brugte han to måneder til at nå Labrador; til gengæld tog det for ham og hans to eneste overlevende, udmattede folk kun en måned at sejle jagten „Lamprenen“ fra Hudson Bays munding til Norge næste år. Vi kan ikke afgøre det, men må indrømme, at hvis man ikke turde starte så sent, må der være tale om et senere år for ekspeditionen, – at den har fundet sted og i hvert fald har nået Grønland, kan der ikke være tvivl om –, men hvornår? Nogle tekster nævner 1476, men vil man acceptere dette årstal, må kortene deles om påny og flere vanskeligheder må overvindes og forklares. –

Grunden til at man hører så lidt om ekspeditionen er sikkert den, at den har været opfattet som en af de mange nitter i opdagelsesrejsernes historie. Den nåede ikke Asien, og dens fiasko kan have bidraget til, at portugiserne opgav at sejle tværs over oceanet mod vest. De fandt endelig Indien i 1497–98, da Vasco da Gama satte slutstenen på de mange forsøg ved at sejle rundt om Kap og op langs Afrikas østkyst for derefter at sejle med monsunen mod det forjættede land. Men allerede da var Kolumbus dristigt stukket over Atlanterhavet mod vest med passaten og havde i 1492 fundet, hvad man troede var Indien, men som i virkeligheden var Amerika.

Disse to begivenheder står med rette som mærkepunkter i søfartshistorien

og den almindelige historie, mens betydningen af Pinings og Pothorsts ekspedition næppe gik op for samtiden. Og dog er der grund til at mindes den, aldenstund den – hvis teorierne holder stik – betød genopdagelsen af Amerika tyve år før Kolumbus.

I Vor Frue karmeliterklosters kirke i Helsingør ses i søndre sideskibs fjerde hvælving (fra øst) et kalkmaleri fra ca. 1480–90, som viser en mand, iført en stor hat med skygge – den ligner næsten en sydvest, men er vel snarere en hjelm –, rød vams og flæsekraue, anbragt i en blomsterkalk. Under armen holder han et skriftbånd, hvorpå man læser i frakturskrift *hans pothorst*; hans våbenskjold med en stor sort hankepotte er malet over buen. Det er da kaperkaptajnen og ekspeditionslederen, som her ses afmalet. Det fromme, næsten barnligt uskyldige, glatragede ansigt giver ikke noget indtryk af en barsk skibherre, men det må da også tilskrives restauratoren, der kort efter 1900 opmalede det. Det oprindelige kalkmaleri var nemlig ødelagt af en grim revne i pudsen tværs over ansigtet, så det praktisk talt var ukendeligt. Efter et fotografi heraf at dømme synes det, som om han har haft skipperskæg med svunget overskæg. Pothorst er vel på sine ældre dage blevet from og har givet en sum penge til kirkens udsmykning. Indskriften må kompletteres med et andet, utydeligt skriftbånd på samme hvælving, så den synes at have lydt på plattysk: disse belden let malen hans pothorst (Hans Pothorst lod male disse billeder), altså de mange kalkmalerier, der smykker hvælvingerne. Han kan ikke have været en fattig mand.

Henning Henningsen

Litteratur:

Sofus Larsen: The Discovery of North America Twenty Years before Columbus (København–London 1925).

Dietrich Kohl: Dietrich Pining und Hans Pothorst (Hansische Geschichtsblätter 57 (1932), 152 ff.).

Carl V. Sølver: Imago Mundi (København 1951).

Sven Svensson: Kristian den Andres planer på en arktisk expedition och deras förutsättningar (Lund 1960).

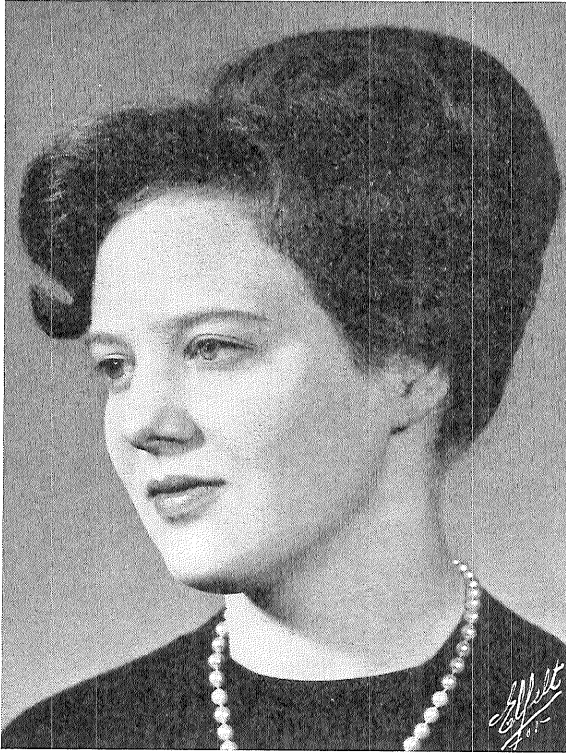
Elfelt fot.

Handels- og Søfartsmuseet har haft den sorg, at dets høje protektor, Hans Majestæt Kong Frederik IX, afgik ved døden 14. januar 1972.

Kongens store interesse for søen og søens folk var velkendt. Den gik tilbage til de tidligste drengear, da Hans Majestæt ledsagede sine forældre på kongeskibets togter i danske farvande, og til ungdomsårene som søofficer. Også Handels- og Søfartsmuseet nød kongens bevågenhed, og han og Dronning Ingrid betænkte museet med gaver. Han lagde ved sine besøg ikke skjul på sin begejstring over de udstillede genstande, især skibsmodellerne, som han forstod at vurdere med sagkundskab. Det var derfor en stor ære og glæde for museet, da han i 1965 sagde ja til at overtage protektionen.

I kongens arbejdsværelse hang en række indrammede fotografier af skibe, han havde særlig tilknytning til, ikke alene kongeskibet „Dannebrog“ og flådens skibe, men også passagerskibe, færger og handelsskibe. Efter kongens død deponerede Dronning Ingrid disse værdifulde billeder på Orlogsmuseet og på Handels- og Søfartsmuseet som en sidste hilsen fra kongen.

Handels- og Søfartsmuseet mindes sin afdøde protektor med taknemlighed.

Elfelt fot.

Med oprigtig glæde har Handels- og Søfartsmuseet modtaget meddelelse om, at Hendes Majestæt Dronningen har erklæret sig villig til at overtage protektionen for museet efter sin far, Kong Frederik IX.

Dronningen har gennem årene vist sin aktive interesse for kulturhistorie og museumsvesen. Dronningen har deltaget i arkæologiske undersøgelser i Danmark og i udlandet og har, som det bl. a. vil huskes fra flere fjernsynsudsendelser, foretaget udbytterige rejser til fremmede kulturlande verden over. Handels- og Søfartsmuseet mindes med glæde, at Dronningen i 1971 overværede åbningen af museets Grønlandsudstilling. Vi vil gerne give udtryk for vor store taknemlighed over, at Dronningen har overtaget protektionen.